

doi: 10.3935/rsp.v16i1.801

MLADI: PROBLEM ILI RESURS

Vlasta Ilišin i Furio Radin (ur.)

Institut za društvena istraživanja u Zagrebu, 2007., 333 str.

Članovi znanstvenoistraživačke grupe za istraživanje mladih pri Institutu za društvena istraživanja u Zagrebu: Vlasta Ilišin, Furio Radin, Helena Štimac Radin, Dejana Bouillet i Dunja Potočnik autori su knjige »Mladi: problem ili resurs« koju su uredili V. Ilišin i F. Radin. Knjiga, uz devet autorskih poglavlja od kojih svaki problematizira određenu temu, sadrži i predgovor, zaključnu raspravu, sažetak na engleskom jeziku te upitnik s postocima.

Prvi tekst urednika knjige (Ilišin i Radin) »Mladi u suvremenom hrvatskom društvu« ukratko prikazuje političke i socijalne implikacije tranzicije u Hrvatskoj te objašnjava dvije komplementarne tradicije u pristupu mladima čije su se postavke odrazile na usmjerenje istraživanja, a time i na naslov knjige. Naime, jedna tradicija polazi od mladih kao resursa sadašnjice, nositelja dominantnih društvenih vrijednosti te buduće društvene snage kojoj treba osigurati sve optimalne razvojne uvjete. Druga tradicija ih percipira kao izvor problema u smislu njihove izloženosti raznim oblicima devijantnog ponašanja, a što je povezano s nedovoljnom društvenom integracijom mladih, njihovim marginaliziranim društvenim statusom te nepovjerljivim i paternalističkim odnosom društva spram te populacije. Koja će tradicija u društvu prevladati manje ovisi o mladima, a više o samom društvu i dinamici društvenih zbivanja i promjena. U tom smislu, predmet ovog istraživanja, naglašavaju urednici, jesu društvene značajke, problemi, vrijednosti i obrasci ponašanja mladih Hrvatske.

Istraživanje je temeljeno na opsežnom empirijskom istraživanju iz 2004. godine koje je obuhvatilo osnovni uzorak od 2 000 mladih (od navršene 15. do 29. godine života) i kontrolni uzorak od 1 000 ispitanika starijih od 30 godina na području čitave Hrvatske. Komparativna analiza nije samo obuhvatila mlade i starije iz 2004. godine nego i usporedbu između generacija mladih 2004. i 1999. godine kada su podaci prikupljeni u sklopu istraživanja Vrijednosni sustav mladih i društvene promjene u Hrvatskoj.

Poglavljem »Društveni status, problemi i budućnost mladih« Vlasta Ilišin problematizira elemente procesa tranzicije iz djetinjstva u odraslost te analizira način na koji mladi percipiraju vlastite probleme, ali i osobnu te društvenu budućnost. Mladi danas percipiraju socioekonomske probleme (nizak životni standard, nedostatak životne perspektive te nezaposlenost) kao najveće prepreke za osamostaljivanje te prepoznaju ograničavajući utjecaj socijalne raslojenosti hrvatskog društva zbog čega plediraju za osiguranje jednakih šansi u obrazovanju i zapošljavanju. Iako očito svjesni socioekonomske realnosti, mladi su optimisti, ponajviše u pogledu vlastite budućnosti. Ilišin podsjeća da su raniji naveli, za razliku od sadašnjeg, upućivali na izrazitu diskrepanciju između društvenog i osobnog optimizma.

»Integracija mladih u tržište rada«, tekst autorice Dunje Potočnik, bavi se problemom nezaposlenosti mladih tako što ga situira u okvir hrvatskog tržišta rada, analizira percepciju razloga nezaposlenosti te potrebne mjere aktivne politike tržišta rada. Autorica ističe problem strukturne nezaposlenosti koja podrazumijeva nisku ekonomsku aktivnost i nesrazmjer ponude i potražnje radne snage, zatim problem izuzetno prisutnog sivog tržišta kao i otežanog pristupa sustavu prekvalifikacije. Autorica upozorava na potrebu osvještavanja mladih u cilju povećanja njihove proaktivnosti pri

traženju posla, što podrazumijeva razvoj sustava savjetovanja i usmjeravanja te motivacijskih treninga.

D. Potočnik je i autorica priloga »Mladi i nove tehnologije« koji se bavi posjedovanjem i upotrebom različitih vrsta novih tehnologija, te svrhom korištenja računala, Interneta i mobilnih komunikacija. Od navedenih tehnologija, najraširenija je upotreba mobilnih komunikacija. Prosječni korisnik računala je muškarac s prebivalištem u Zagrebu, u dobi od 15 do 19 godina, student ili učenik čiji je otac visoko obrazovan. Autorica ocrta prosječnog korisnika Interneta kao učenika ili studenta čiji očevi imaju akademsko obrazovanje. Zanimljivo je da istraživanje Eurobarometra iz 2003. godine pokazuje da mladi ispitanici iz »stare Europe« rjeđe koriste nove tehnologije, Internet i e-mail kao oblike komunikacije nego mladi u Hrvatskoj dok, s druge strane, IDC Adriaticsova analiza pokazuje nisku premreženost Hrvatske visokim tehnologijama i njihovim uslugama.

»Vrijednosti mladih Hrvata«, prilog Furija Radina analizira hijerarhije i strukture vrijednosti mladih iz 1986., 1999. i 2004. godine što predstavlja zanimljivu longitudinalnu analizu. Najpoželjnija je vrijednost 1986. godine bila privatnost, 1999. to je materijalni položaj, a 2004. na prvom mjestu nalazi se samosvojnost, odnosno »biti svoj gospodar i baviti se samo onime što se želi« (139.). Vrijednosti tradicionalizma iznadprosječno zastupaju mladi stanovnici sela s očevima nižeg obrazovanja, iz Dalmacije te simpatizeri HDZ-a i HSP-a. Iako su tradicionalne vrijednosti u starijih ispitanika znatno prihvaćenije nego u mladima, značajan segment hrvatske mladeži u 2004. godini ih također zastupa. Posljednja na ljestvici poželjnosti, kao i 1999., je politika. Radin primjećuje kako predominantno odbijanje političkog i uopće društvenog angažmana mladih ne potvrđuje samo činjenicu da mladi u političarima ne nalaze

primjerene uzore već predstavlja moguće stvaranje prostora za prihvaćanje ekstremnih političkih ideja koje nailaze na plodno tlo nekritičke receptivnosti mladih.

Helena Štimac Radin autorica je poglavlja »Politička participacija žena i rodna (ne)osviještenost mladih«. Ona analizira percepciju političke uključenosti žena na lokalnoj i državnoj razini, prihvaćenost vrijednosti ravnopravnosti spolova, prepoznavanje rodne diskriminacije te prihvatljivost feministkinja i feminista s obzirom na sociodemografska obilježja mladih. Općenito, ispitanici prihvaćaju vrednote ravnopravnosti spolova, no istovremeno velik broj njih ne prepoznaje različite oblike neravnopravnosti društvenog statusa žena i muškaraca. Autorica navodi i stupanj neprihvatljivosti feministkinja kao društvene skupine jer 57% mladih, a isto toliko i starijih ispitanika, smatra navedenu društvenu skupinu potpuno ili uglavnom neprihvatljivom.

»Slobodno vrijeme i interesi mladih«, prilog Vlaste Ilišin, analizira obrasce korištenja slobodnog vremena te interesne orijentacije. Rezultati ukazuju na opći porast sudjelovanja u nizu aktivnosti poput druženja s prijateljima, gledanja televizije, izlazaka u kafiće, diskoteke, itd. Ilišin naglašava razlike u načinu provođenja slobodnog vremena mladih i starijih te potvrđuje tezu da je način provođenja slobodnog vremena povezan sa životnim ciklusom, no, druženja s rodbinom, gledanje televizije, čitanje novina i knjiga, aktivnosti su koje jednako često prakticiraju pripadnici i mlađe i starije generacije. Autorica zaključuje da u pogledu provođenja slobodnog vremena starijih i mladih postoji jasna međugeneracijska razlika te iako su mladi relativno homogenizirani u svojim interesnim orijentacijama, istovremeno su prilično diferencirani u svojim afinitetima, a međusobne razlike ponajviše proizlaze iz različitih uvjeta socijalizacije.

Poglavlje Deiane Bouillet »Mladi i psihoaktivne supstance: eksperimentiranje ili put u ovisnost« bavi se analizom učestalosti konzumiranja različitih psihoaktivnih supstanci kao i usporedbom razmjera korištenja psihoaktivnih supstanci u tri različita razdoblja u populaciji mladih, te mladih i starijih ispitanika. Mladi najčešće koriste alkohol i duhan, zatim »lake« droge, tablete za smirenje i »teške« droge. Broj korisnika psihoaktivnih supstanci 2004. godine u odnosu na 1986. godinu primjetno je veći, dok je u odnosu na 1999. godinu, kada je došlo do višestrukog porasta konzumenata hašiša i marihuane, ipak manji. Dob mladih, socioprofesionalni i obrazovni status su varijable statistički značajno povezane s korištenjem psihoaktivnih supstanci. Čak 37% ispitanika nezadovoljnih životom koriste tablete za smirenje i koncentraciju koje su, upozorava autorica, jedna od mogućih stepenica na putu u ovisnost. Također, kvalitetna povezanost mladih s roditeljima uz jak odgojni doseg obrazovnih institucija, kao i involviranost u školske aktivnosti rezultiraju manjom konzumacijom alkohola i drugih psihoaktivnih supstanci.

Posljednji tekst u knjizi, ponovno autorice Deiane Bouillet, nosi naslov »(Ne)zadovoljstvo životom i obrasci komunikacije mladih«. Autorica navodi kako je istraživanje potvrdilo hipotezu da zadovoljstvo životom ovisi o određenim socijalnim obilježjima mladih te o kvaliteti njihova odnosa, prvenstveno s roditeljima, a u nešto manjoj mjeri i s vršnjacima. Dob i socioprofesionalni status statistički su značajni pokazatelji zadovoljstva životom. Najmlađi ispitanici (od 15 do 19 godina) češće su zadovoljni životom, dok se oni u dobi od 20 do 29 godina češće nalaze u kategoriji nezadovoljnih ili ravnodušnih. Potonje autorica objašnjava završetkom školovanja i iskustvom ulaska na tržište rada koje mnogima donosi razočaranja i krize. Izuzetno važan segment života mladih, potvrđen ovim istraživanjem, je komunikacija s roditeljima.

Autorica zaključuje kako je, sudeći po rezultatima istraživanja, najvažnije uporište pozitivnog razvoja mladih upravo obitelj.

Analiza dobivenih podataka ovim istraživanjem ukazuje na produbljivanje i učvršćivanje postojećih trendova kada je riječ o statusu, problemima, vrijednostima i obrascima ponašanja mladih, s obzirom da je usporedbom rezultata istraživanja iz 1999. i 2004. registriran mali broj promjena. Usporedno s procesom individualizacije mladih, koja u konačnici rezultira distanciranjem od društvenopolitičke sfere, unazad dvadesetak godina u Hrvatskoj je prisutan proces retradicionalizacije društva koji je produbio polarizaciju između tradicionalistički i modernistički usmjerene hrvatske mladeži. Mladi nisu heterogeni samo u vrijednosnom smislu, već i u socijalnom što se očituje u nejednakom pristupu obrazovanju, zaposlenju i stambenoj zbrinutosti zbog čega je prisutno nezadovoljstvo mladih društvenim uvjetima i prilikama koje im se (ne) nude. Osim u »omladinskim rezervatima« poput slobodnog vremena i supkulturnih obrazaca ponašanja, mladi su se pokazali u mnogo čemu sličnima starijoj generaciji. U tom smislu, autori smatraju upitnim percepciju mladih kao neprilagođene i letargične skupine te dvoje »nisu li mladi zapravo previše slični starijoj generaciji, a da bi u društveni život i ustaljene obrasce ponašanja uskoro mogli unijeti željene promjene.« (277.).

Vrijednost ove knjige ne nalazimo samo u njenoj besprijekornoj znanstvenoj analizi koja obuhvaća komparaciju mladih i starijih, longitudinalno proučavanje više aspekata života mladih te dosljedno provjeravanje utjecaja odabranih socijalnih obilježja mladih na ispitivane fenomene. Naime, ova knjiga je sjajan izvor podataka i njihovih interpretacija kako za društvene znanstvenike i studente tako i za *policy makere*, odnosno za stvaranje novih i efikasnih javnih politika koje bi obuhvaćale socijalne, zdravstvene, radne, obrazovne

i odgojne dimenzije, a čija bi uloga prvenstveno bila da mladima omogućí okvir unutar kojega se mogu dokazati kao resurs suvremenog hrvatskog društva.

Anja Gvozdanović

doi: 10.3935/rsp.v16i1.715

EMPLOYMENT IN SOCIAL CARE IN EUROPE

Eszter Neményi, Maria Herczog, Zsuzsanna Kravalik, Martin Jones, Lucy Bekarian and Robert Huggins

Dublin: European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions, 2006., 87 str.

Uvelike su poznati izazovi koji danas stoje pred javnim socijalnim službama širom Europe. To su prije svega zadovoljavanje sve većih zahtjeva za uslugama; izražavanje (artikulacija) potreba korisnika; veća uključenost korisnika u pružanje usluga, uključujući odmak od pružanja usluga kojim se potiče ovisnosti korisnika o sustavu prema većem aktivnom uključivanju i osnaživanju korisnika. Nadalje, sve je veći naglasak na troškovnoj učinkovitosti i mjerama za smanjivanje izdataka – posebice kako su zemlje članice pripremale svoja gospodarstva i proračune za Europsku monetarnu uniju (EMU) – uz istodobno nastojanje na uvođenju obilježja tržišta u pružanju usluga i želju da u pružanju socijalnih usluga sudjeluju svi sektori (javni, privatni i nevladini). Konačno, stalno se teži ostvariti poboljšavanje kvalitete usluga i kvalitetne inicijative povezane s boljom koordinacijom pružanja usluga, provesti modernizacija javnih službi i uvesti nove oblike menadžmenta javnog sektora. Sve

navedeno postavlja velike zahtjeve pred zaposlene u službama socijalne skrbi i njege. O toj je temi nedavno izašla vrlo zanimljiva publikacija veće skupine autora pod nazivom *Employment in social care in Europe* (Zaposlenost u socijalnoj njezi u Europi). Knjigu je izdala *Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions* (Zaklada za poboljšanje uvjeta života i rada) iz Dublina.

Svrha je istraživanja utvrditi sadašnje stanje, procijeniti buduća kretanja i predložiti preporuke donositeljima odluke na nacionalnoj razini te na razini EU-a. Analiza je obuhvatila više starih i novih članica EU-a, a ponajviše Finsku, Francusku, Njemačku, Grčku, Italiju i Veliku Britaniju. Prednost upotrebe višenacionalnih istraživanja je u tome što se tako može ostvariti dubinski uvid, a dobivanjem nacionalnih izvještaja pripremljen je ovaj svodni izvještaj koji pokriva sve navedene zemlje. Nacionalni su izvještaji trebali proučiti značenje središnje, regionalne i lokalne vlasti u sustavu socijalne skrbi, istražiti profile pojedinih skupina socijalnih radnika te utvrditi sadašnje i buduće trendove socijalnih potreba stanovništva. Nadalje, izvještajima se nastojalo spoznati koje su razine potrebe i potražnje za radnom snagom, postoje li i gdje su jaz i nedostatak stručnosti i znanja, mogućnosti profesionalnog napredovanja zaposlenih te, konačno, kakva je u društvu slika o sustavu skrbi i njege.

U svodnom izvještaju nastoje se izložiti najvažniji nalazi iz nacionalnih izvještaja s posebnim naglaskom na utvrđivanje zajedničkih obilježja i nacionalnih posebnosti. Pritom je pozornost usmjerena na poteškoće i njihove uzroke u ponudi radne snage koju zanima rad i zapošljavanje u sektoru skrbi i njege. Svodni je izvještaj podijeljen u pet poglavlja. Prvo poglavlje podrobno objašnjava nastanak izvještaja, ciljeve i rezultate projekta te pojašnjava korištenu metodologiju. Kod analize zaposlenosti u sustavu socijalne skrbi i nje-